

BRICS 2023 ZİRVESİ

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

BRICS zirvesi, 22-24 Ağustos 2023 tarihlerinde Güney Afrikanın Johannesburg şehrinde düzenlendi. Her yıl düzenlenen BRICS devlet başkanları zirvesinin bu yıl 15incisi gerçekleşmiştir. Tümü G-20 üyesi olan ve hızla büyüyen ekonomileri ile öne çıkan BRICS grubu, ekonomik, ticari, mali alanlarda işbirliğine, siyasi koordinasyona ve sosyo-kültürel alışverişe vurgu yaparak, Batı merkezli eşitsiz küreselleşme modeline alternatif bir yaklaşım oluşturma hedeflerini ortaya koymaktadır.

BRICS Beşlisi dünya nüfusunun %43ünü oluşturmaktadır ve dünya Gayri Safi Yurt İçi Hasılasındaki (GSYİH) toplam payları G7 ülkelerini geride bırakmıştır. BRICS geçen yıl toplam küresel GSYİH'nın %31,5'ini elde ederken, G7'nin payı %30'a düşmüştür.[1] Bu bağlamda, BRICS ülkeleri, mevcut temsil eksikliğine dikkat çekerek, çeşitli küresel kurumlarda reform taleplerini gündeme getirmektedirler. Bretton Woods Kurumları olan Dünya Bankası ve IMF içinde BRICS ülkelerinin oy haklarının GSYH payları ve nüfuslarına oranla düşük olması getirdikleri eleştirilerden biridir. (IMF'deki toplam oy hakkı oranları %14 düzeyindedir.)[2]

BRICS, bir işbirliği platformu olarak faaliyet göstermektedir, bir uluslararası örgüt değildir, sekreteryası veya antlaşması bulunmamaktadır. Bununla birlikte, BRICS ülkeleri tarafından kurulan bir uluslararası kalkınma bankası olan Yeni Kalkınma Bankası (YKB) 6. BRICS zirvesinde imzalanan kuruluş antlaşması ile faaliyete geçmeye başlamıştır. YKB, ABD Doları dışında Euro, Yuan, Güney Afrika Randı (zar) ve İsviçre Frangı (CHF) cinsinden kredilere de onay vermektedir. Bugüne kadar beş kurucu üye ülkeye 33 milyar ABD Doları değerinde kredi sağlayan YKB, 2021'de kredilerini ABD Doları ve Euro cinsinden yapılandırmayı sonlandırmıştır.[3] 2021'den bu yana BRICS Beşlisi dışında Bangladeş, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Mısır ve Uruguay Yeni Kalkınma Bankası'na üye olmuştur.

Bu yıl düzenlenen zirvede, BRICS Arjantin, BAE, Etiyopya, İran, Mısır ve Suudi Arabistanı 1 Ocak 2024 itibarıyla tam üyelik için davet ederek, toplam üye sayısını 11'e çıkarmıştır. BRICS'in genişlemesi, Çin'in artan etkinliği ile paralel olarak, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) gibi diğer kuruluşların genişleme çabalarıyla da uyum sergilemektedir. Halihazırda YKB üyeleri olan BAE ve Mısır'ın yanı sıra, Suudi Arabistanın da katılımıyla üç Arap ülkesi BRICS'te yer almış olmaktadır. Suudi Arabistana geçen yıl ŞİÖ Semerkant Zirvesinde "ŞİÖ Diyalog Ortağı" statüsü de verilmişti.[4] Suudi Arabistanın, petrol tedarikinde önemli rol

oynadığı ABD ile ilişkileri, ABD'de kaya petrolü rezervlerinin keşfedilmesinin ardından, zayıflamaya başlamıştır. İki taraf arasında petrol arzı ve fiyatlarıyla ilgili yaşanan anlaşmazlıklar, Suudi Arabistan'ın Rusya ve Çin'e yakınlaşma çabalarını teşvik etmiş; aynı zamanda Çin, Körfez ülkelerine yönelik yatırımlarıyla bu bölgedeki etkinliğini artırmıştır.

İran, dahil olduğu BRICS içerisinde, Körfez ülkelerine karşı denge oluşturmaktadır. İranın ŞiÖye tam üyeliği de 2021 yılında kabul edilmişti.[5] İran ile Suudi Arabistan'ın Çin'in arabuluculuğu ile anlaşmaya varması[6] ve bu ülkelerin ortak platformlarda bir araya gelmeleri, Orta Doğu'da istikrarın sağlanmasının Çin'in Körfez bölgesindeki genişleyen stratejik çıkarları açısından önemli olduğunu göstermektedir.

Çin için önemli olan pazarlardan biri de Afrika bölgesidir. Nitekim, 2023 BRICS zirvesinin odak noktası "BRICS ve Afrika" olarak belirlenmiştir. Etiyopya, BRICSe katılımıyla bu grupta Afrika'yı temsil eden devletlerden biri olarak yerini almıştır. Etiyopya, hızla büyüyen bir ekonomi olarak, geniş nüfusu ile ve potansiyel olarak kazançlı bir pazar olarak, Çin ürünlerine, ticaretine ve yatırım fırsatlarına kapı açmaktadır. Ayrıca, Etiyopya'da Tigray İsyanı'na Batı'nın verdiği destek, ülkenin Çin ve Rusya ile ilişkilerini geliştirmeye yönelmesini teşvik etmiştir. Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa, Afrika Birliği'nin merkezine ev sahipliği yapmaktadır. Çin, Etiyopya ile artan işbirliği vesilesiyle Afrika'nın bölgesel ekonomik bütünleşmesinin sözcülüğünü yapmakta, Afrika-Kuşak ve Yol İşbirliği, Çin-Afrika İşbirliği Forumu gibi platformlarda Afrika entegrasyonunu ilerletme hedeflerini ortaya koymaktadır.[7]

Çin'in Güney Amerika'daki varlığı da son yıllarda büyük bir ilerleme kaydetmiştir. 2000 ile 2021 yılları arasında Latin Amerika'nın Çin'le ticareti 28 kat artmıştır.[8] Güney Amerika'da Çin, neredeyse tüm büyük ekonomilerin en büyük bölge dışı ticaret ortağı haline gelmiştir.[9] Güney Amerika'nın nüfus açısından, Brezilya ve Kolombiyadan sonra, üçüncü büyük ülkesi olan Arjantin'in BRICSe üyeliği bu bağlamda önem taşımaktadır. Arjantin'in yüksek enflasyon sorunuyla mücadele etmesi ve IMF borçlarını geri ödemekte güçlük yaşaması, ülkenin BRICS ve Çinden finansman kaynaklarına yönelmesine sebebiyet vermektedir.[10] Arjantin'in Çin ile takas antlaşması, ikili ticaretlerinde Yuan kullanımının genişlemesini sağlamıştır.

BRICS Zirvesinin BRICS ve Afrika: Karşılıklı Hızlandırılmış Büyüme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kapsayıcı Çok Taraflılık için Ortaklık başlıklı deklarasyonunda taraflar uluslararası ticaret ve finansal işlemlerde yerel para birimlerinin kullanımının teşvik edilmesinin önemini vurgulamışlardır.[11] 2019 yılında gerçekleşen döviz işlemlerinin %88'i ABD Dolarıyla yapılırken, 2022'de Doların küresel döviz rezervlerinin %58,8'ini oluşturabilmesi, dolardan bağımsızlaşma çabalarının sonuçlarını yansıtmaktadır.[12]

Tarafların BRICS zirvesi bildirisinde ele aldığı bir diğer konu, BRICS ülkelerinin dünya gıda üretiminin üçte birini sağladığı ve bu doğrultuda hem BRICS içinde hem de küresel ölçekte gıda güvenliğini artırmak amacıyla tarımsal işbirliğini güçlendirme konusundaki taahhütleridir. Bu çerçevede, 2021-2024 BRICS Tarımsal İşbirliği Eylem Planı'nın uygulanmasının gerekliliği vurgulanmış ve dayanıklı gıda tedarik zincirlerine duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır.[13]

2024 yılında, BRICS Başkanlığı Rusya'ya geçecek ve 16. BRICS Zirvesi, Rusya'nın Kazan şehrinde gerçekleşecektir.

*Fotoğraf: China Daily

[1] Felix Richter, The Rise of the BRICS, *Statista*, August 22, 2023, <https://www.statista.com/chart/30638/brics-and-g7-share-of-global-gdp/>

[2] Kota formülü, GSYH (%50 ağırlık), küresel ekonomiye açıklık (%30), ekonomik değişkenlik (%15) ve uluslararası rezervlerin (%5) ağırlıklı ortalamasıdır. Kaynak: Tim Cohen, After the Bell: IMF voting power doesnt reflect what the BRICS countries claim, *Daily Maverick*, August 21, 2023, <https://www.dailymaverick.co.za/article/2023-08-21-after-the-bell-imf-voting-power-doesnt-reflect-what-the-brics-countries-claim/>

[3] Expansion Of The BRICS New Development Bank, *Silk Road Briefing*, May 31, 2023, <https://www.silkroadbriefing.com/news/2023/05/31/expansion-of-the-brics-new-development-bank/>

[4] Gülperi Güngör, Şangay İşbirliği Örgütü Semerkant Zirvesi, *AVİM*, 22 Eylül 2022, <https://avim.org.tr/tr/Analiz/SANGAY-ISBIRLIGI-ORGUTU-SEMERKANT-ZIRVESI>

[5] Gülperi Güngör, İranın Şangay İşbirliği Örgütü Üyeliğine Kabulü, *AVİM*, 24 Eylül 2021, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/IRAN-IN-SANGAY-ISBIRLIGI-ORGUTU-UYELIGINE-KABULU>

[6] Amrita Jash, Saudi-Iran Deal: A Test Case of Chinas Role as an International Mediator, *Georgetown Journal of International Affairs*, June 23, 2023, <https://gjia.georgetown.edu/2023/06/23/saudi-iran-deal-a-test-case-of-chinas-role-as-an-international-mediator/>

[7] China Commits to Promote Africas Regional Economic Integration, *TeleSur*, August 24, 2023 <https://www.telesurenglish.net/news/China-Commits-to-Promote-Africas-Regional-Economic-Integration-20230824-0025.html>

[8] Andres Cadena, Olivia White, and Camillo Lamanna, What could a new era mean for Latin America?, *McKinsey Global Institute*, July 20, 2023 <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/what-could-a-new-era-mean-for-latin-america>

[9] Age

[10] Natalie Alcoba, Argentinas yuan lifeline sign of brinksmanship between China, US, *Al Jazeera*, July 17, 2023, <https://www.aljazeera.com/economy/2023/7/17/argentinas-yuan-lifeline-sign-of-brinksmanship-between-china-us>

[11]Johannesburg II Declaration. BRICS and Africa: Partnership for Mutually Accelerated Growth, Sustainable Development and Inclusive Multilateralism, *the MFA of the Russian Federation*, August 24, 2023, https://mid.ru/en/foreign_policy/news/1901504/

[12] What would BRICS expansion mean for emerging markets? *Oxford Business Group*, August 17, 2022, <https://oxfordbusinessgroup.com/articles-interviews/what-would-brics-expansion-mean-for-emerging-markets>

[13] Johannesburg II Declaration. BRICS and Africa: Partnership for Mutually Accelerated Growth, Sustainable Development and Inclusive Multilateralism...

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü [] yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 [] katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adayıdır. Mart 2025 sonrasında doktora çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimükim Uzman olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "BRICS 2023 ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2023 / 33. Eylül 01. Erişim Mayıs 26, 2026. <https://avimbulten.org/tr/Yorum/BRICS-2023-ZIRVESI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır